

ונראה לישב בס"ד, ואקדים עוד מ"ש המג"א ז"ל (בסי'
 ס"ז סק"א) „איתא בברכות (י"ג ע"ב) שאם
 אמר הלכה שמוזכר בה יציאת מצרים יצא, ונ"ל דכ"ש
 אם אמר שירת הים דיצא" עכ"ד. ורבינו החת"ס ז"ל
 בגליון שם כתב על דבריו שהוא חוכך בזה, מפני שלא
 נזכר בה יום צאתנו מארץ מצרים כי אם קריעת ים
 סוף, והתורה הקפידה למען תזכור את יום צאתך מארץ
 מצרים (דברים פט"ז, ג') ע"ש דבריו, וכ"ה בתשובותיו
 חאו"ח (סי' ט"ו הראשון). ובגליון הגרע"א ז"ל שם
 באו"ח הביא דברי חתנו החת"ס ז"ל וסייעו מדברי חז"ל
 במדרש שמות רבה (פכ"ב סי' ג', ויש בדבריו שם השמטה
 וחיסור לשון, וע"ש במדרש) וכ"כ בשו"ע הגר"ז ז"ל
 (בקונט"א שם סק"ב) ע"ש. ועיין במשנ"ב (סק"ג) ומשמע
 שנקט לעיקר כחת"ס ולא כמג"א ע"ש. וע"ע בשו"ת
 שאילת יעקב (להגר"י פראגר ז"ל ח"א סי' ט') ושו"ת
 דברי מלכיאל ח"ו הנד"מ (סי' ג', דף ח' סע"א) ותורת
 חיים (סופר סי' ס"ז סק"א) ובדע"ת שם, מה שכתבו
 בדברי המג"א ז"ל.

ולכאורה נראה דשורש המחלוקת בין המג"א והאחרונים
 ז"ל, הן בענין זכירת מעשה עמלק והן
 בענין זכירת יציאת מצרים, תלוי בהבנת ענין זכירה
 שהקפידה עליו התורה, דהמג"א ז"ל ס"ל דאין פירוש
 זכירה דוקא לזכור את מה שהתורה אמרה, דאין קפידא
 דוקא בכך, אלא כל דבר שמאותו הענין ושהוא בנוי
 ומיוסד על עצם הזכירה שהתורה ציוותה ושממנו נזכרים
 במצוה, די בו, ולכן גם בנס קריעת ים סוף שאומרים
 ומזכירים בשירת הים, הגם שאין בו בהדיא זכירה
 ליציאת מצרים, מ"מ כיון שכל ענין שירת הים מיוסד

על יציאת מצרים ומזכיר לנו את יציאת מצרים בכללות הענין סגי בזה, ובפרט לפי מה שידוע שעצם יציאת מצרים לא נסתיימה אלא רק בקריעת ים סוף, עיין לצל"ח ז"ל ספ"ק דברכות (דף י"ג ע"ב ד"ה וכ"ז) ע"ש. א) אבל החת"ס ודעימיה דקדקו מכח הפסוק למען תזכור את יום צאתך וגו', שהתורה הקפידה כאן לזכור בפירוש דוקא ענין יציאת מצרים, ולא סגי בענין שממנו נזכרים ביציאת מצרים ודו"ק.

(א) ורב גדול שליט"א העירני שכן מבואר ברש"י ז"ל ס"פ שלח לך בשם ר"מ הדרשן ז"ל ע"ש. וע"ע בספר הרוקח הל' סוכה (סי' רי"ט עמ' קי"ז) שכתב „וכל זמן שלא כבשו וחלקו קורא יציאת מצרים כמ"ש אשר הכה משה ובני ישראל בצאתם ממצרים (דברים פ"ד, מ"ו) והיא שנת הארבעים" ע"ש. ועיין מ"ש לבאר דבריו הגאון מאושפיצ'ין ז"ל בספר עורה שחר (מע' יו"ד אות ב') ע"ש. וע"ע בביאור הרד"ל ז"ל לפרקים דר' אליעזר (פמ"ד סק"א).

ודע דמ"ש האחרונים ז"ל דמהפס' למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים, מתבאר שהתורה הקפידה לזכור יום צאתנו ומה שלא נזכר בשירת הים. יל"ע בזה לפי מ"ש רש"י ז"ל שם „למען תזכור, ע"י אכילת פסח ומצה את יום צאתך מארץ מצרים" ע"ש. וע"ע ביבין שמועה לרשב"ץ ז"ל בביאור הגדש"פ (דף ט"ל סע"א) ע"ש. ולכאורה מתבאר שאין בהך קרא דין לזכור את יום צאתנו מארץ מצרים גרידא, אלא חובתינו לזכור זאת ע"י אכילת פסח ומצה, ועיין היטב למהר"ל ז"ל בספר הגבורות (פנ"ג ד"ה עד) ובזה יש ליישב דברי המג"א ז"ל. ועיין בצל"ח ברכות [י"ב ע"ב ד"ה אמנם. ובקרבן אורה לברכות (ד"ד סע"ד) כתב ככל דברי הצל"ח ע"ש וכ"כ בקצרה בראש יוסף שם] ודוק. ועי' מ"ש לקמן

והוא הדין בענין זכירת עמלק, דהמג"א ז"ל לסברתו
אזיל, דכל שמזכירים ואומרים ענין המיוסד על
עצם חיוב הזכירה סגי, ומשו"ה גם בויבא עמלק יוצאים
י"ח אע"פ שאין מוזכרים שם בהדיא מעשיו הרעים והציוי
לספר לדורות וכו', מ"מ כיון שבשעה שמזכירים מלחמת
עמלק בכללות הענין נזכרים גם בדברים הללו די בזה.
[חז"ל 134567]

ב. ובעזה"י יש לי להביא ראיה לד"ו, דעיין בתורת
כהנים (ר"פ בחקתי) דאיתא,, וכן הוא
אומר זכור את אשר עשה לך עמלק, יכול בלבך כשהוא
אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמורה, הא מה אני
מקיים זכור שתהא שונה בפ"ך ע"כ. וכתב הראב"ד ז"ל
,,זכרון עמלק שתהא שונה בפ"ך הלכות מגילה". וכן הוא
בפירוש המיוחס לר"ש משאנץ ז"ל ב) וע"ע בפירוש החפץ

משם ס' המנהיג, וע"ע ברש"י ברכות (כ"א ע"א ד"ה אמת)
וברמב"ם הל' ק"ש (פ"א ה"ג) ולרשב"ץ ז"ל בזהר הרקיע חלק
העשין (אות כ"ו די"ח סע"ג) ובביאורו לברכות הנדמ"ח (כ"א ע"ב)
ודוק היטב. ויש עוד להתיישב בדברים. (ועיין לקמן סי' ו').

ב) כבר נתברר דאינו לר"ש משאנץ ז"ל, ועיין מ"ש הגה"צ
ר' צדוק הכהן ז"ל מלובלין בקונטרס שביתת השבת שבס' פרי
צדיק ח"א (אות ב' ד"ה ושוב, דל"ו סע"ג) שכ', בפירוש תו"כ
המיוחס לר"ש משאנץ, ואינו לו וכמדומה דהוא ר' שמחה
משפירא". וכ"כ עוד בספרו אוצר המלך, בדין טומאת אהל
(אות פ"ו),,, אותו פירוש לתו"כ אינו להר"ש משאנץ כלל" וע"ש.
גם המו"ל של פירוש זה, הגאון מהרי"ד ז"ל, אינו קוראו בשם
הר"ש אלא מייחסו סתם לתוספות, ראה לדוגמא בהגהותיו לר"פ
בחקתי ושם [פרשתא ג' (פ"ח כצ"ל) ה"ג, ופרשתא ח' פי"ב ה"י]

1034677000

חיים זצ"ל שם עשה"ט, ולכאורה אינו מובן מה „זכור“ מקיימים בזה שקוראים מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו לא פחות ולא יותר וכיו"ב, אלא ש"מ כמ"ש בס"ד, דכל שמזכיר הענין ולא דוקא מ"ש בחומש שנצטוו לזכור, סגי, ולכן ס"ל למג"א ז"ל דיוצא י"ח בקריאת ויבא עמלק ודו"ק. וע"ע למהר"ל ז"ל בס' גבורות ה' (ספ"ב) שכתב „אע"ג דבמכילתא לא אמרי רק שחייבים לעסוק בהלכות הפסח, אין זו קושיא, דגם הלכות הפסח הוא יציאת מצרים, שהרי מה שאמר פסח זה שאנו אוכלין, וכן מצה ומרור הם הלכות פסח והם יציאת מצרים". ודון מינה נמי לנ"ד ודו"ק. וע"ע חדושי חת"ס למגילה (דף ט').

ומצאתי בעזה"י לרמב"ן ז"ל בדרשתו „תורת ה' תמימה“ (בכתבי רמב"ן ח"א עמ' ק"ג) שכתב „קריאת שמע דרבנן אמת ויציב דאורייתא, כלומר שיש בה יציאת מצרים. וכן תקנו או נהגו לומר השירה בכל יום בציבור מפני שיש בה זכר ליציאת מצרים ושבח והודאה עליו“ ע"כ. והרמב"ן ז"ל בשיטת רבו הר"ר יהודה ב"ר יקר ז"ל אמר למילתיה, דעיין בספר פירוש התפלות והברכות

ועוד. וביאור הראב"ד לתו"כ, הוא מרבינו הראב"ד ז"ל בעל ההשגות, וכמ"ש ג"ע החיד"א ז"ל בשם הגדולים ערך הראב"ד השלישי ובערך ספרא ע"ש. וכ"כ בשו"ת חיים שאל ח"ב (סי' ל"א אות ב' ד"ה ואשקוטה). [וע"ש בח"א (סי' ע"ט ופ')] שהביא הגחיד"א ז"ל פירוש כת"י לספרי המיוחס לראב"ד ז"ל. והוא דבר חדש. ויתכן שהוא לר' הלל ז"ל שנדפס ביאורו לספרי לפני כמה שנים. ואין לי ספר זה לברר הדבר. וע"ש (בסי' פ"א) שהביא פירוש ר' הלל לספרי. ואכמ"ל בזה.]

לר"י בר יקר ז"ל (ח"א עמ' ז') שכתב,, ואחר כך תקנו
 לומר ויושע ה', זכר ליציאת מצרים" ע"ש. והרי הוא
 להדיא כמג"א ז"ל וכפי שנתבאר בס"ד, דאע"פ ששם,
 בשירת הים, לא נזכרה יציאת מצרים להדיא, מ"מ כיון
 שכל עיקרה מיוסדת על זה, חשיב זכר ליציאת מצרים
 ודו"ק.

ועוד מצאתי בעזה"י שכן כתב חד מן קאמיא הוא הראב"ן
 הירחי ז"ל מלוניל, בספר המנהיג (דיני תפילה סי'
 ב', ד"ז סע"ב) שכ',,, ושירת הים זכר ליציאת מצרים, שכן
 אנו מזכירין אותו בשבתות וימים טובים, בקידוש ובתפלה,
 כדכתיב למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים" וגו'
 ואף מכאן ראיה למשנ"ת בס"ד וכנ"ל, ותו חזינן דס"ל
 שבשירת הים מקיימים דין,, למען תזכור את יום צאתך" וגו',
 וממש כמג"א ז"ל, ול"ק קושית החת"ס על המג"א ז"ל ודוק
 בזה. וע"ע בס' המנהיג (שם בסי' כ"ד) שכ',,, ובכל גבול
 ישראל אומרים השירה ואין ראוי לדלגה, להזכיר שבח
 הגאולה הראשונה דכתיב למען תזכור את יום צאתך מארץ
 מצרים" ודו"ק. וע"ע בס' התמיד לרבינו ראובן ב"ר חיים
 ז"ל (רבו של רבינו המאירי ז"ל) בעמ' כ"ה מ"ש בזה ע"ש.
 (וילע"ע בזה בל"נ, בס' המנהגות, לרבינו אשר ב"ר שאול
 ז"ל מלוניל, ואינו תח"י. ומה שיש לעמוד בדב"ק של
 הראשונים ז"ל נתבאר במקומו בס"ד).

וכן מה שהמשנ"ב ז"ל (בסי' תרפ"ה) נסתייע מדברי
 הרמב"ן ז"ל להשיג על המג"א ז"ל, להאמור א"ש
 בס"ד, דאף דנימא דאין בפרשת ויבא עמלק שזכור בהדיא
 מה שעשה רשע זה וכו', מ"מ הלא כל ענין המלחמה עימו
 מזכיר לנו דבר זה שיש לנו לשונאו ולמחות שמו מן
 העולם ובקריאת ויבא עמלק נמי סגי (ועיין היטב ברמב"ן

ז"ל ס"פ בשלח פס' י"ד). ולכאורה בע"כ צ"ל כך, דאל"כ קשה דהרמב"ן ז"ל סותר דבריו לכאורה, דמ"ט בזכירת יציאת מצרים כתב דבאמירת שירת הים סגי, והלא גם שם אין כל הזכרה בהדיא של יציאת מצרים וכמ"ש החת"ס והגר"ז ז"ל, וכן ס"ל למשנ"ב ז"ל עצמו וכנ"ל, ואילו בזכירת מעשה עמלק ס"ל לרמב"ן ז"ל (אליבא דהמשנ"ב) שנוכח רשעת עמלק, ושנצטוינו למחות שמו ושאר הפרטים, אלא ש"מ דגם בהזכרת הענין סגי וכמשנ"ת לעיל, ומ"ש הרמב"ן ז"ל בזכירת עמלק אינו לעיכובא ודו"ק. ג)

ג. ^{אוצר החכמה}ועיין בפסיקתא דרב כהנא (פרשת זכור דכ"ד ע"א) „ר' תנחום בר חנילאי פתח, זכרוניכם משלי אפר (איוב י"ג, י"ב) אמר הקב"ה לישראל, בני הוּוּ זהירין בשתי זכירות שהכתבתי לכם בתורה, תמחה את זכר עמלק (ס"פ תצא) מחה אמחה את זכר עמלק (ס"פ בשלח)”. וע"ש בפסיקתא רבתי (פרשת זכור סי' ב') שהגירסא כך היא „זכרוניכם משלי אפר, מדבר כנגד ישראל שאמר להם הקב"ה אני מצוה לכם שתהיו מזכירים שני זכרונות שנאמר זכור את אשר עשה לך וגו' כי מחה אמחה את זכר עמלק הרי שנים, והוּוּ יודעים שאם אין אתם עתידים להיות זוכרים אותם וקוראים בכל שנה שאני מחזיר אתכם לשיעבודם של מצרים” ע"ש. ופשטות הדברים כמג"א ז"ל שפר' ויבא עמלק

ג) וביום ט"ז סיון תשל"ה מצאתי בס"ד בשו"ת ארץ צבי לגאון מהרא"צ פרומער ז"ל הי"ד (בסי' ע"ז) שכ' כיו"ב לענין ידיה גבי ברכת המזון, והביא דברי התו"ב והר"ש. ותלי"ת. (וק"ק שלא הביא למהר"ל ז"ל, ששמעתי בפומיה כולי יומא. וגם בהוספות שגדפסו עתה מכת"ק מהמחבר ז"ל לא הוסיף לזה).

נמי זכירה היא. ודוק. וע"ע למג"א ז"ל בספרו זית רענן
ר"פ בחקתי.

ודע וילפי מ"ש בס' נחל אשכול [ע"ס האשכול, בהל'
חנוכה ופורים עמ' ל"ג אות א'] משם ספר מא"א
(נראה שהוא מאורי אור להרב ממיץ, ואינו תח"י) דט"ס יש
בדברי התוס' שכתבו שפ' פרה מה"ת, והיה כתוב בתוס'
קריאה דאו' ליכא אלא פ' זכור או פ"פ בר"ת וכוונתם פ'
פורים, כלומר ויבא עמלק, שיוצאין בה נמי לזכירת עמלק,
והמעתיק טעה בפתרון הר"ת, וחשב שר"ל פרשת פרה,
ומהאי טעמא יושבי כפרים מתאספים לבוא לעיר לשמוע
פרשת זכור מקורא בס"ת, ואף שאחד מוציא רבים יד"ח,
ושומע כעונה מ"מ דומיא דתפלה, דלהוציא רבים צריך
עשרה, וכן קריאת התורה אינו אלא בעשרה ע"ש. וא"כ
לדבריו, כדברי המג"א ז"ל כתבו כבר התוס'. אבל לענ"ד
אינו נראה. ועתוס' רא"ש שם בברכות שכתוב פרשת פרה
אדומה, וכ"ה בתוס' רבינו יהודה משירליאון הנדמ"ת וע"ש
בהערה 36 ו-37 ודוק.